

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“, a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id quod eundem probamus libenter. (Az általatos katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ czim alatt létesített új lapot mi örömmel helyesljük.) XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófnak, 1895. márc. 6-án.

Előfizetési árak:
 Egészévre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.
 Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön és szombaton este.
 Szerkesztés: Jókai-utca 10.
 Könyvtárvivatal: Számmelegre könyvnyomdája.

A kath. körök nemzeti missziója.

Az a néhány év, mely alatt a keresztény restauráció szükség érzete a kath. köröknek lett termékeny alkotója, esetről-esetre jelölte ki teendőinket a magyar társadalom átalakítására irányuló munkánkban. Első lépésünk a kath. öntudat kezdetleges felkeltése, egy mozdulatnyi életjel volt, melyben kimertük mondani, hogy *bátorkodunk létezni* ebben a ker. Magyarországon. A sok kicsinylés, gúny sőt elnyomatás üdvös visszahatásként már a reakcionárius névre is méltatott bennünket, mert ma már tenni is merünk. Csak *merünk*, mi a *tevékenységnek* csak kerete és még nem maga a tevékenység, pedig a munka, mi ránk vár, kimeríthetetlen anyagot köteles feldolgozni. A theoretikus kereszténység a katolicizmus szóban való emlegetése, vagy az által való dokumentálása, hogy k. körök vannak s mi annak tagjai vagyunk, édes keveset jelent, még kevesebbet használ praktikus keresztény élet nélkül.

Katholicitásunk és a most megindult restauráció munkája azon pusztulásból merítette első elhatározását, mely veszedelem nem csak a ker. emberiség hitét és erkölcsait támatta meg, de nemzeti létünket és becsületünket is a csődbe juttatta, hiszen erős és igaz vallásos meggyőződés és ker. erkölcsi élet nélkül nincs, nem lehet erős és igaz nemzeti érzés.

Dr. Prohászka, hazánk legnagyobb ker. szociológusa, ki providentialis ésszel és szívvel ismeri és ismerteti társadalmunk örvényeit s az abból kivezető ösvényeket, nyíltan kimondotta és bebizonyította a ker. szövetkezetek nagygyűlésén, hogy hazánkban a nemzeti érzés, sohasem volt gyengébb és hazugabb mint ma.

A Muciusok korában sohasem hangoztatták, mintha nem is ismerték volna a „hazafi“ és egyéb nagyhangú szólásokat — mondja Prohászka — hiszen megütözköztek volna azon, ha másképp is lehetne a dolog, annyira természetes volt szeretni a hazát és annak szent ügyét. Ma folytonosan ezen szavakkal dobálóznak, mintha a szomorú valóságot türes szóval kellene elhazudni. A nemzeti érzület szóban való fitogtatása gyalázatos visszaélés e szépfogalommal és legnagyobb földi kötelességgel; czéger és reklám az önösség, s a nem magyar gseft szellem szolgálatában. A ki nem tisztá ajkakon, uton-utfélen hallja ezt a hazug dicsekvést s látja ennek palástja alatt a feketelelkű szédelgést, maga sem tudja hogyan, de kezdi meggyűlölni mind azt a modern irányú törekvést, mely czégerül ezen jelszavakkal pántlikazza fél magát, elidegenedik a saját nemzeti nevetől, is melyet a rút önzés és hazugság

sarában discreditáltak és meggyűlölték. Epen ellenségeink, zsidóliberális gseft szellem önző tábora, bérlet ki megvan ezen jelszavakat, s mindent és mindenkét, a mi és a ki bünös irányukban nem halad, hazaáruló, nemzetietlen, ultramontán, közveszélyes és tudom is én mitéle jelzőkkel illet.

Mi nem félünk ezen tábor itéletétől, és jerichoi lármájától, de viszont csendes nyugalomban sem nézhetjük a világ folyását, sőt az ő rombolásuk s a mi eddigi passzivitásunk kétszeres munkát teremtettek a mi számunkra nemzeti zártzék fellesztése is.

Mi semmi kicsiny dolgot nem kicsinyelhetünk, hiszen a mult erős köveit is cseppek vájtki ki. Miben él a nemzeti szellem a népnél?

Nyelvében, dalában, öltözetében, emlékeiben. S ki törődik ma mindezekkel? Az irodalom melyeknek termékei a nép kezébe jutnak, nem elég, hogy tartalmukban erkölcsi mérget oltanak a nép szívébe legteljebb egy-egy betyár nyomorult lelkét öltöztetik többé kevésbé magyar gnyába, — nyelvezete épen nem magyar, a mint nem magyar se teste se lelke annak a ki megszerkesztette, s a ponyvára dobta üzleti szempontból. Hát még dalaik? Sokszor elhallgatom az aratók, vagy mulatók gajdolásait, s megborzong a hátam az immoralis dallamokon, hiszen jól tudjuk, hogy a zene az ő titkos rezgésével észrevétlenül kelt bizonyos indulatokat és érzéseket az emberi szívben. Ezek pedig melyek szájról szájra járnak, mind a komédiások bódéira az orfeumok mérgezett levegőjére, vagy a modern színművek léha kupléira emlékeztetnek a honnét szétgö-zölögték.

Öltözte mai népünknek sok helyütt szintén maskorádé és cseppet sem magyaros.

Emlékei nincsenek. Legfejebb a „Világbiró Nagy Sándor“ vagy a „Kucsuj Kacucs, Csiksicz, Belevendi, Bikficz, öt hős cigány legények szomorú istóriája“ mely nyomtatott Bagó Márton böttiüvel. Vagy Hoszter, Spanga Pali és egyéb derék „magyarok“-története. Van nekiünk Toldink, Kinizsünk, vannak Hunyadyak, Szapáryak stb. de azok történetei nem két krajczárért olvashatók, a nép pedig betüre nem sok pénzt ad.

A kath. körök előtt mérhetlen fontosságában és szépségében áll az a munka, mely e bajokon segítene. Hogy a könynyebbjet mondjam, az általános magyar történelem mellett egyes korok, még inkább események vagy jellemrajzok felolvasása talán hetenként egy-két esteli órában, oly kedves, andalító és mégis életre-

lívó szórakozás a népnek, hogy sokszor ajkuk szárad ki, szemünk homályosodik el az olvasástól, de nem lehet abban hagyni, mint a dajkának a kedves mesét.

Ha a zene lehet erkölcsös és erkölcs-telen, magyaros és magyartalan, nem vehetné-e kezébe a kath. kör azt a jobbikat; ha nem is quartett, de egyszerű alakban nem taníthatná-e meg lakóit a szív és ajak tiszta zenéjére?

S végül, hogy a legmerészebb és legnehezebb tervet se hagyjuk említés nélkül — mintha félnék a kivitelt terhétől. Nem lehetne-e a körök hajlékában felállítandó színpadon, mind az elmondottak biztosabb sikerére meggyújtani egy tisztább lángot? Színházaink, látjuk mivé fajultak, mivé tette őket a modern kör lehelle, vagy mivé tették azok a modern kor gyermekeit.

Mig tiszta volt ez a forrás, ott csergedezett a nagyuri palotákban, sőt a felszentelt zárdákban, hiszen ez utóbbiakban fakadt fel először. Később a korcsmák télszerei alá került, sőt korcsmákká és szabadházakká változott fényes palotákba, melyeket a nép tart fenn pénz adójával és erkölcsének vérehullásával. Talán befogadhatnánk ezt az eltévedt leányt és meg-nemesíthetnénk. Ha nem sok is az a darab, mi ott eladható volna, mégis van. Él még a mi Bodnárunk, sőt tudom, mások is élnek, kik készek és képesek nem csak türhetőt, de nagyon jól alkotni. Ha a ker. Magyarország dicso nagyságából, hazafiságban és életszentségben ragyogó alakjainak életéből egy-két képet a nép színe elé vetitenének, a hatás kiszámíthatatlan lenne. Gondolkojunk felette.

A keresztény szövetkezetekről.

A mult heti nagy napoknak kétségkívül egyik legkimagaslóbb mozzanata volt az a beszéd, melyet dr. Prohászka Ottokár mondott a szövetkezetek nagygyűlésén a keresztény szövetkezetekről. Nem közönséges buzdító szózat volt ez a beszéd, hanem a szétbomlani készülő hazai föld kebléből fölszakadt kiáltás, az önvédelmi harc csatariadója, mely sorompóba szöli a kifosztott, álmatag nemzetet. Itt küzöljük egész terjedelmében, hogy a kik nem hallották, olvassák, megértsék és okuljanak belőle.

Mélyen tisztelt Uraim! Ha már összekovácsolták a gépet, nem mozdul, míg bele nem eresztjük a gőzt, annak a gépnek a lelkét, azt az erőt, mely aztán magát és utána az egész vonatot, akármilyen terhes legyen, megindítja. Ebben a rendkívüli fontos mozgalomban, mely Magyarországra nézve a szociális mozgalomnak egyetlen tere, lelkesülés, érdeklődés, hozzájárás és mindenekefelett áldozatkészség kell. Agitációt

addig, míg apostolokat nem nevelünk és azokat a lélek tüzevel meg nem kereszteljük. Azért t. Uraim! ebben a kongresszusban is én első sorban az agitációnak egy eszközt látom. Mindnyájuknak ebből a teremből úgy kell kiindulni, kiemenni, mint kimentek hajdan azok az apostolok a Sionhegyen levő teremből, megkeresztelve lélekkel, mély meggyőződéssel és áldozatkészséggel. Azért, miután ezen agitációs szempontot akarom javaslataimban szolgálni, néhány magasabb szempontot kell kiválasztanom, ahonnan kegyetek is bírassák ennek a mozgalomnak nagy fontosságát, messze kiható gyűrűzését és a mely szempontokra állva kegyetek is mindnyájan az életküzdélem vágyának lelkével telnek el.

Mindjárt belemegyek e dologba. Ez a szövetségi mozgalom végeztetés és elszegényedés elleni mentő harc, a melybe beleállani a legnagyobb magyarnak, Széchenyi Istvánnak, ideális gondolatával köteleességünk mindnyájunknak. Volt a középkorban erre az államnak, de volt az egyháznak is nagy szíve, volt sok jóságja és moralistája. De az a sok ember, ami a gazdasági életet illeti, csak egyet lesett, azt, hogy a nemzeteknek, népeknek vampirja, az uszora, ki ne fejlődjék. És mikor a gazdasági fejlődés következtében az tényleg kifejlett, vagdosta szárnyait. lekötötte ezt a szivtelen aranyvampirt, igyekezett az uszoranak vasbékákat, excommunicációkat a nyakába varrni, csak hogy ne mozdulhasson, mert tudta, hogy ez vért szív, még pedig nem egyesekből, de nemzetekből. Valamint a vampir, jóllehet inkább mesebeli denevér, mint az állatország alakja, az alvó embert megtámadja, legyezeti szárnyával, édes álomképet ébreszt fantáziájában, de az alatt kiszívja véré, éppúgy a nemzetek vampirja, az az arany szörnyeteg, legyezeti az alvó nemzeteket, nem mindenütt csak a fejeket, azoknak gyönyörű városokat varázsol, gyárakat, muzeumokat, körutakat, Andrásnyutakat és mialatt ezt teszi, hogy csak mélyebb álomba ringassa, *kiszívja a nemzetek véré, hogy azok elfogyadt tagokkal végleges szegénységben hervadjanak el.* De mind hiába! Széttörte a vampir békóit és ebben a szabadság körében, mikor a szabadság vágya minden rácsot, rekeszt, sánctot széttört, kioszt ez a vampir, ráült a nemzetre és fojtogatja kétszáz, de főleg száz év óta.

Szabadság! Szabadság! Valamint régen a diadalt ülő hadvezér először ment be a diadal kapu, de utána jött a sok csöcselék, éppúgy most, midőn az igazi szabadság bevonult a nép lelkesedése diadalkapuján, utána bevonult a sok csöcselék, munkakerülő, sok szimatoló, az a sok *szenálé*, az a sok *közvetítő* és a szabadság tényleg nagy szolgassággá lett s pedig a szolgasság legérzékenyebb pontján, a gazdasági életben. Hát ha a nemzetnek tényleg a véré szívják, akkor a gazdasági élet vére a pénz és ha a nemzetek fel nem oszudnak, fejeiket ki nem józanítják akkor mi lesz velünk? Mi is hülő tagokkal nem sokára hullák leszünk. A keresztény szövetségek immár dupla elvből is kiállanak, homlokukat, azt a próféta, azt a vas-homlokot szegezik neki és azt mondják: itt rendet kell teremni, mi továbbra magunkat szípolozni nem engedjük. Nekünk társulnunk kell, szövetségekbe kell állanunk. Így kiheverhetjük még ezt a nagy vereszeséget és majd hozzáfogunk erős karral, hogy boldogulásunk új házhelyét, új otthonát felépíthessük. És ez a mozgalom egy szálla a nemzetközi hatalom szemében. Nézzék, már a gyári iparkamara mozog, már a pesti iparkamara mozog. Hát miért fészkelődnek, méltóságos urak? Azért, mert érzik, hogy a hatalom kioszt először a zsebükből, azután kezükből. Nekünk ez a fészkelődés merő buzdítás. Az a jó, hogy fészkelődnek, annál puhábban ülünk mi.

Hogy ezt a mozgalmat igazán általánossá tegyük, mindnyájunknak, főleg a vidéken a papoknak, lelkészeknek s annak az intelligenciának, melynek esze még nincs *megmérteljesve* a liberálistustól és liberális nemzetgazdaságtól, kezét kell fogjunk.

T. Uraim! Elszorul a szívem, ha Pesten járok, ha nézem azokat a cégéereket, óh aranyos Magyarország! és alig találok egy nevet, leg-

feljebb ilyen: *Szűts és Nánán.* Ha nézve a cégéereket látom, hogy ez is német, az is német, hogy Magyarországon *Budapesten a vagyonnak 80 százaléka már nem a miénk, már másoké,* akkor felkiáltok: itt már tenni nem lehet! De a vidék, az a mi terünk. Onnan szívja ez a méregfa, nem mondom, hogy tölgyfa, azt a nedvet és vért, azokból a vidéki falvakból. Ha neki megyek ennek a fának, biztos, hogy bezuzom a fejemet, de ha elvágom a gyökerét, biztos, hogy a fa elszárad. A vidék az igazi erő, a gazdasági élet ujászületése is ott fog megszületni. Természetes azonban, hogy az a járhatlan nép tőlünk várja a nevelést a gazdasági élet terén. Ha a pap a templomokban koldusoknak prédikál, az az erkölcs is koldus-erkölcs lesz. Erőteljes népek, melyeknek nyakán nem lóg az üres tarisznya iszonyu terhe, képesek csak erkölcsiségre, vallásos haladásra. Azért farizeus az a pap, ki azt mondja, hogy nem engedi meg ruhája, hogy leszálljon a gazdasági életre. *Legyen az egyház a nép pártján mindenütt és mindig.*

Erre a következő határozati javaslatot vagyok bátor előterjesztő:

"A kongresszus a szövetségeknek törvényben biztosított intézményei ellen minden támadást határozottan elítél és a nép java és gazdasági függetlensége ellen intézett merényletnek nézi."

Az azonban ezen általános, mintegy nemzetközi szemponton kívül, van Magyarországra nézve egy különös szükséglet, mely a szövetségi mozgalmat sürgeti. A magyarok ugyanis nem veszik meg a munkáért, mint az angolok, a németek. És pedig azért, mert nem voltak arra nevelve. Széchenyi István volt az első, ki ezen a léha felfogáson nagy sebet vágott. De miután ezen irányt utat tört, a hivatalos Magyarország ráállt a nemzetközi munka útjára, fejlesztette a gyári ipart, a hitelügyet, de egy nagy hibát követett el, hogy a munkát, a gyári ipart nem nemzetiesítette.

Nekünk van modern törvénykönyvünk, de a nemzeti szellem még mindig lelkesült ezért az irányért, pedig nem elég törvényt teremteni magyar nyelven, magyar szellemet kellene teremteni törvény nélkül.

A magyar nép tehát miučezen tekintetben rászorul a nevelésre. Már most, hogy neveljük? Ha azt tekintem, hogy a milleniumot ülő Magyarország egy végzetes *eseresre* mutat, t. i. hogy a bankok és hitelintézetek száma ezer, akkor valóban megdermed bennem a vér, mert tudom, hogy ily haladás csak virág lehet, de virága annak a mocsárnak, amely tulajdonképpen mérgezett talajból fakad. A tőke az nálunk idegen; ami nem idegen, az a kamat, melyet érte fizetünk. A fizetés az magyar, de a tőke német, angol és mindig nemzetközi. Nekünk tehát nevelnünk kell a népet, de iskolába, azokra a kemény padokra, hol 12 éves koráig a lelkét is meguntá a gyermek, a népet visszatérteni felesleges, hanem van a népek egy más iskolája a gazdaság terén, ez a *szövetkezet*. Következésképp, ha tényleg kell a magyar elhanyagolt népek, a magyar elhanyagolt munkásnak iskola, itt van az iskola, tárjuk ki kapuit. Erre nézve ezt bátorodom ajánlani:

A kongresszus a szövetségi eszme felkarolására hívja fel a szociális irányban tevékeny férfiak figyelmét s a szövetségeknek minél gyorsabb elterjedésében a népmentés apostolatát üdvözli.

Még egy ok miatt van szükség a szövetségeknek. A gazdasági életben, amint az tényleg modernizálva van, vannak tátonog sebek, de ezek legtöbbjét e szóval jellemezhetni: *közvetítés*. Mi az a közvetítés? Ami a piócza a testen, ami gomba a fán, az a közvetítés a gazdasági életben. Ki az a *közvetítő*? Aki nem dolgozik és legtöbbet szerez, ki az árut átvizsi a termelőtől a fogyasztóhoz, nem ad hozzá semmit — de hogy: a borhoz vizet, a vízhez denaturált szeszt, a litzhez gipszet és babörleményt — és mégis legjobban jár. Hát mire jó az a közvetítés, hogy az, aki nem verejtékezik, aki csak spekulál, az szedje az aranyt, annak a kezéből, kinek verejtékéből tőke lesz? A nemzetgazdasági életnek ezt a sebet akarjuk bekötni. A szövetségeknek annak a keresztény filozófiának

elvének érvényesülését sürgetik, hogy a munka terméke legyen a munkásé, a munka gyümölcse legyen a termelésé és ne élkelődjék folyton közbe a hálatlanokdó közvetítő. Azt mondják, hogy mi szociálisták is vagyunk. Hát Marx Károly jeles szociálista több jó mondása közt azt mondta: *"Das sind die Juden in den Poren der Politischen Gesellschaft"*. A közvetítő az élso. Megéltünk mi ezen élsoi nélkül is, sőt jobban is.

Ha az ember körülnéz, mindenütt csak ir van jótékony intézményekben; jó volna, ha ennek a szegény Magyarországnak kulturális jótékony, karitatív intézményeire kerülne néhány csepp abból a tengerből, melyet lecsapolnak mások, anélkül, hogy nekünk abból hasznunk volna.

Azután még egy: a munka egészen erkölcsi dolog, ott nem szabad csupán üzleti szempontok szerint traktálni. Azon nem botránkozom meg, ha a vaggonon az van írva: 10 ló — 36 ember, de mikor a gazdasági élet belemarok az erkölcsibe, ott merőn üzleti szempontokat érvényesíteni nem járja. Az ember nem gép, az ember nemcsak nem kisebb mint egy lóerő, hanem az ember először is egy erkölcsi lény: ezért hangoztatják a praxis emberei is, hogy főleg az *italmérés* kell a szövetségeknek megszerezni, mert az italmérés voltaképpen nem üzlet, abban sokkal több erkölcsi elem van, mint üzlet. Ezáltal lesz a koresma ur a falu felett s a kié a koresma, azé a hitel s kié a hitel, azé az uraság. Annak a szűkyaku pálinkás butykosnak üvegsatornáján uszot el a magyar nép gazdasága. Következésképp, ha akarja valaki Magyarország gazdaságát előmozdítani, az ne annyira a Duna-szabályozást tűzze zászlajára, nem a víz vizsi el Magyarország erejét, hanem a pálinka. Hogyha azt mondják, hogy csatornákkal lehet előmozdítani egyes vidékek gazdasági érdekeit, akkor legfontosabb, hogy azt az üvegsatornát, annak a pálinkás üvegnek nyakát vágjuk szét, akkor megmarad számunkra a gazdaság! Tehát a közvetítést korlátozni és a magyar nép gazdasági sebeit köztögetni akarjuk. E célból vagyok bátor ajánlani:

"A szövetségi intézményekben látjuk a nép gazdasági fejlődésének hathatós eszközt, azért ezen intézmény fejlesztését és új jogositványokkal való felruházását, milyen például az italméresi engedély, sürgősen kívánjuk."

Ezekkel voltam bátor javaslatomat előterjesztetni. Azzal végzem, mivel kezdtem. Nem az intézmény, nem a határozati javaslat, hanem az ember, a lélek bir fontossággal. Hogyha tényleg ezeket a bajokat átérezzük, ha ezek az állapotok, amilyen szegényletesek egy közönségre nézve, sajgó sebbé válnak a mi szivünkben és lelkünkben, ha a mi könyünkben tűz lesz, hogy mi nem tűrhetjük a koldusság igáját, akkor ne panaszkodjunk, ne sópánkodjunk, hanem teyünk, cselekedjünk, itt vannak a szövetségek, változtassuk szeretetté az ígét, kisen csak az a szeretet, amely megvált. Legyen az *egy nemzeti eszme* megváltó eszme, mely a magyar népet megváltja a békóktól, melyek nem vasból, hanem aranyból vannak. Legyen az *egy nemzeti eszme* egy *haladó eszme*, mely a magyar népek nemcsak gazdasági, de erkölcsi, értelmi haladását is biztosítja, legyen az *egy nemzeti eszme*, mert csak az a nép bir boldogulni, amely gazdag, de gazdag a munkában, gazdag, hogy erkölcsileg érvényesüljön, gazdag, hogy emberekhez méltó életet éljen.

UJDONSÁGOK.

— Személyi hir. Dr. Steiner Fülöp megyés püspök tegnap este Budapestről hazaérkezett.

— Czirák János grófné emlékezete. A budapesti Katholikus Kőr diszterében vasárnap délelőtt gyászünnepe volt, e melyet a budapesti központi oltáregyesület rendezett özevgy Czirák János grófné emlékezetére, a ki az egyesületet megalapította és negyvennégy évig elnökölt. Az emlékünnepre nagyszámu élkelő közönség

jelent meg. Ott voltak: *Czirák* Antal gróf, *Czirák* Lujza grófné, *Czirák-Almásy* Erzsébet grófné, *Wenckheim* Frigyesné grófné leányával, *Pallavicini* Edéné úrgrófné, *Csekowicz* Endre gróf nejevel és két fiával, özvegy *Sennyei* Pálné báróné, *Zichy* Nándor gróf nejevel, *Márkus* József főpolgármester, *Kisfaludy* A. Béla egyetemi tanár, *Kanter* Károly udvari plebános és mások. Dr. *Steiner* Fülöp székesfejevári püspök remek emlékbeszédet mondott az elhunyt grófnőről. (Ezt a felekölt szellemű beszédet jövő számunkban egész terjedelmében fogjuk közölni.) Az emlékbeszéd után a *Czirák* család köszönetet mondott a püspöknek a megemlékezésért. Az egybegyűlteket azután misét hallgattak az Angolkisasszonyok templomában.

— **Alaghy Dezső ünneplése.** *Alaghy* Dezső czisztercita tanár, a ki hosszú éveken át volt tanára a székesfejevári főgimnáziumnak, negyven évi tanári működése után nyugalomba vonult. Ebből az alkalomból szűk körben ünnepet rendeztek a derék tanárnak. *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter szép levelet irt a tanárhoz, a melyben fíradhatatlan munkásságáért elismerését és meleg köszönetét nyilvánítja. *Szencsy* Győző igazgató szép szavakban méltatta *Alaghy* Dezső kiváló érdemeit s átadta a miniszter levélét.

— **Közigazgatási ülés.** Fejérvármegye közigazgatási bizottsága ma délelőtt tartotta rendes havi ülését br. *Fiáth* Pál főispán elnöklete alatt a megyéhez kistermében. Jelen voltak: *Hussár* Ágoston alispán, *Szűts* Arthur főjegyző, *Balassa* Sándor I. és dr. *Balassa* Imre II. aljegyző, *Hattyufy* Dezső árvaszéki elnök, *Heinrich* Lajos t. főügyész, dr. *Varga* Zsigmond t. főorvos, *Koller* Pál közgazdasági előadó, *Plossék* Ferenc pénzügyigazgató, gr. *Festetics* Bennó tanfelügyelő, *Quirini* Gusztáv főmérnök, *Ujházi* Sándor kir. ügyész, *Bognár* József áll. állatorvos, *Kenesey* Gyula, *Dietrich* Szilárd, V. *Végh* István, *Szűts* Sándor, *Molnár* Béla, *Szűts* Andor. Az alispán jelentésében előadja, hogy a pénzügyigazgatóság kiküldöttje legutóbbi ellenőrző utja alkalmával konstátálta, hogy a megye legtöbb községében még mindig a régi módi primitív szekrényekben tartják az adópénzeket. Ennélfogva az alispán a községi előjáróságokat tiz- és betörés mentes pénzszekrények beszerzésére utasította. *Farkas* József ercsii plebános párbér ügye újból tárgyalás alá került és rövid vita után az összes iratok a plebánosnak vissza adadni rendeltettek, azon indoklással, hogy az ügy természeténél fogva nem tartozik a közigazgatási bizottság hatáskörébe. A pénzügyigazgató jelenti, hogy az egyenes adók kivetése a megye területén befejeztetett. Az esedékes kincstári követelések összege a múlt évről áthozott hátralékkal együtt 2,174,865 frt 35 $\frac{1}{2}$ kr., erre október végeig befolyt 1,584,688 frt 20 $\frac{1}{2}$ kr., maradt hátralék 590,117 frt 15 kr.; így a befizetés eredménye a múlt év megfelelő időszakához képes 1412 frttal kedvezőtlenebb. Ideiglenesebb házaadómentesség október végeig 168 esetben engedélyeztetett.

Az egyes szakreferensek jelentései után gróf *Festetics* Bennó tanfelügyelő ismerteti a kultuszminiszternek a gazdasági ismétlő iskolák felállítását sürgető leiratát, melyben a miniszter felhívja a bizottságot, hogy hasson oda, miszerint azok a nagyobb községekben a szükséghez képest mielőbb szervezettsenek. A miniszter kitérítésre helyezi, hogy azon esetre, ha a fölmerülő anyagi nehézségeket kellőleg indokolják, a kormány évenként 1000 forintig terjedő évi segélyvel támogatja az illető is-

kolákat s azonkívül szakképzett tanítókról is gondoskodik. A tanfelügyelő indítványozza, hogy a leirat közöltessék a megyei gazdasági egyesülettel véleményadás végett s a szolgabírák hivatalból utasítsanak, hogy a nagyobb községekkel tárgyalásra lépjenek. *Koller* Pál közgazdasági előadó hangsúlyozza, hogy a községi faiskolák ugy sem felelnek meg a rendeltetésüknek, tehát azokat szüntessék meg s az így befolyt összeget fordítsák a gazdasági iskola céljaira. A tanfelügyelő ellenvető megjegyzése után a főispán kijelenti, hogy itt nem lehet konkrét indítványt tenni, előbb meg kell hallgatni a szakközvegeket. Szólt még dr. *Pajcs* Gyula, ki a bizottsági tagokat buzdította az agitációra. Kérjék ki a gazdasági egyesület véleményét és lehetőleg minden községben igyekezzenek ilyen iskolákat létesíteni. A bizottság ebben az értelemben határozott.

— **A szegények jölevője.** Egy minden izében derék, becsületes ember hunyta le szemét örök álmra tegnap délután. *Maribik* Sándor, a nagy visszavonultságban élt csöndes, halgatag aglegény elköltözött az élők sorából. Sohasem szerepelt, nevét nem emlegették sem a banketeken, sem a hivatalbeli aspiransok között, annál kevésbé a képviselőválasztások alkalmával s ime most, halála által egyszerre áldottá és emlegetté lett. Végrendelemben ugyanis szülővárosát tette csinos vagyonkájának főörökösévé. Mintegy tizenkétezer forintot hagyományozott a városi szegényalapnak és ezer forintot a Vörösmarty-körnek. Az igaz lelkek világsága legyen jutalma a tulvilágon, közöttünk pedig áldott legyen emlékezete!

— **A Központi Kath. egyleti házra** ujabban befizettek: Dr. *Hufnagel* János 1 rész. u. 25 frtot, *Sreit* Ferencz 50 frtot, *Kéri* Ferencz $\frac{1}{2}$ r. u. 25 frtot, a tóvárosi fiók katolikus kör 25 frtot, Dr. *Sára* Gyula 25 frtot, *Szekfü* Ignác 25 frtot, Dr. *Szabady* József 100 frtot, *Krécsy* Miklós 50 frtot, *Tomán* Antal 25 frtot, *Tamás* Vilmos 250 frtot, *Scheirich* Antal 100 frtot.

— **Az utcarendező bizottság** e hó 11-én a polgármester elnöklete alatt ülést tartott. Az ülés tárgya volt a város belterületén levő utcák és terek szabályozási vonalainak megállapítása. Élénk vita fejlődött ki annál a kérdésnél, hogy a jövő századokra is kiható fontosságú körutak tervezésenek-e, avagy csak a közel jövőben várható fejlődést tartás szem előtt? A nagyobb szabású körutak tervezése is programba vétetett, ennél fogva a bizottság utasította a mérnöki hivatalt, hogy a készitendő szabályozási térképen a szóban forgó körutakat is tüntesse ki. Ezuttal 72 utca szabályozási vonalait állapították meg s felhívják a mérnöki hivatalt, hogy Ösz-utca, Várkör-ut és a Szénatér szabályozásáról külön kiviteli tervet készítsen.

— **Köszönet.** *Libits* Adolf, kir. tanácsos főhercegi jószágkormányzó ur öt (5) forintot volt kegyes a „Fejérmegyei Tanítótestület” segély-alapja javára adományozni, melyért ez uton is hálás köszönetet mond: *as enökség.*

— **Üngyilkosság.** *Krútzler* György 34 éves ondódi takácsmester, a minap saját lakásán szíven lötte magát kétesövi vadászfegyverével s néhány perczel később meghalt. Az öngyilkost felette könnyelmű embernek ismerték, s ki mindig többet költött, mint a mennyit a keze munkájával megtudott keresni, pedig öt apró gyerek gondviselését bízta rá az Isten. A moóri vásárról részegen tért haza s midőn e miatt a felesége szemrehányással illette, bezár-

kózt a szobába és egy lövéssel véget vetett haszontalan életének. Családját nagy nyomorban hagyta hátra.

— **A tüzöltő egyletnek.** *Pénzes* József polgártársunk a székesfejevári önk. tüzöltő egyletnek 3 forintot adományozott.

— **A moóri apáca iskola** iránt mindegyre jobban fokozódik az érdeklődés még a nép körében is. Bizonyítja ezt, hogy kiki tehetsége szerint adakozik a sokat ígéro tanintézet javára, számosan még élelmi szekkel is kedveskednek a t. növéreknek. Ujabban adakoztak: *Moór nagyközség* 600 frtot, gróf *Lamberg* Henrik 500 frtot, gróf *Almásy* Dénes 100 frtot, *Lamberg* Henrikné 50 frtot, *Frey* Jánosné 3 frtot.

— **Köszönet nyilvánítás.** Fogadják köszönetet mindazok, kik koszorút helyeztek gyermekem ravatalára és fogatjaitak rendelkezésemre bocsájították, tisztelettel *Arany András* és neje.

— **Árlejtés.** E hó 18-án folyt le a város által élelmezett rabok, aggok, szegények, foglyok és tolonczok élelmezésére szükséges nyersanyagok szállítására vonatkozó árlejtés. A szóbeli ajánlatok alkalmával *Szönheim* F. 8 $\frac{1}{2}$, *Krauss* Ede 6 $\frac{1}{2}$, *Bogyay* Andor 7 $\frac{1}{2}$, *Berényi* Mór 6 $\frac{1}{2}$, *Kovács* Károly pedig 8 $\frac{1}{2}$ krajczárért volt hajlandó elvállalni nyersanyagoknak adagoként való szállítását. A szegényügyi bizottság *Berényi* ajánlatát, mint legkedvezőbb fogadta el, a közgyűlés jóváhagyásának fentartásával. *Laufenauer* Ferenc és társai ez ellen különvéleményt jelentettek be, azzal indokolva, hogy *Berényi*, ki a multkori árlejtesen nem vett részt, az üzletet való-zinüleg sogora *Ofner* Mór részére akarja játszani.

— **Katonák és civílek.** Az elmúlt vasárnap éjszaka piros betűkkel lesz följegyezze a koremsai verekedések krónikájában. Számos szelidebb természetű öklölődést leszámítva, különösen két komoly kimeneteli viadalról hallunk; mindegyikben katonák és civílek szerepeltek azzal a külömbiséggel, hogy míg az első esetben egy cibilt tették csuffá a vítelkedő Hadfiak, a másikkban a katona húzta a rövidebbet. Esti 11 óra tájban több részeg baka támadott meg egy hazaballagó legényt a piros alma kaszárnya mögötti gyakorlóteréren s a védtelen embert oldalfegyvereikkel kegyetlenül összeszurkálták. Később pedig a Kosuth-utcai Vastuskó-vendéglőben volt egy kis parázs verekedés. Egy közöshadseregbeli szakaszvezetőnek erősen fejébe szállott az ujbó s nagy magabiztában az összes cibil vendégeket gulyássá akarta aprítani. Azok azonban közrefogták a hetvenkedő katonát és előbb véresen verték azután pedig kilódították az utcára, hol a friss éjszakai levegő kissé észre térítette. Különös, hogy a rendőrség rendszerint csak az újságból értesül az efféle esetekről.

— **A iparosok számláit** tudvalevőleg igen késedelmesen fizetik ki a hatóságok. Most, hogy az iparosok egy merészebb része ismét szóvá tette ezt a keresk, miniszter előtt, *Hegedüs* Sándor meghagyta az alantós hatóságoknak, hogy az iparosok és vállalkozók számláit a kiutalást megelőző és rendszeren igen elhuzódó felülvizsgálás stb. soronküüli megejtésével, azonnal elintézzék, hogy az iparosok követeléseikhez lehetőleg gyorsan es kamatvesztéség nélkül juthassanak. Milyen szépen hangzik ez a papíron, de hogy a gyakorlatban is így lesz-e, azt majd megmutatja a legközelebbi panasz.

— **Tüzek a vidéken.** *Vélegen* e hó 7-én *Bognár* András földmives gazda takarmánykazla kigyuladt s a szériskertben levő szalmaboglyakkal együtt elégett. A kár körülbelül 200 frt. — *Sárbojáról* mellett fekvő *Károly* majorban *Szabó* Imre béres sertésólját az ott játszó gyermekek felgyújtották s a gyorsan terjedő lángok rövid idő alatt 14 ólat és 15 fából épült kamarát hamvasztottak el. A szegény családok kára meghalladja a 600 forintot. Biztosítva semmi sem volt. — *Szolgaegyházán* *Griebsch* Béla pusztáján egy óriási istálló ki-

gyuladt s a hozzáépített magtárral együtt teljesen leégett. Nagymennyiségű gabona és takarmány lett a lángok martalékává. A kár jóval több 4000 forintnál, melynek alig fele térül meg a biztosítás által.

— Ellopott értékpapírok. Breuer Lipót, *bicskei* kereskedő üzletéből a minap egy csomó, borítékba zárt értékpapírt, összesen 300 forint értékben, elloptak. A nyomozást megnehezítette az a körülmény, hogy a meglöpött kereskedő maga sem emlékezett a szelvények számaira, de a csendőrség mindazonáltal már intézkedett, hogy a tolvaj ne értékesíthesse a lopott értékpapírokat.

— Névmagyarosítás. Hosián János Székesfejerváron állomásozó *nagypalainai* szül. csendőrvezető vezetéknevét belügyminiszeri engedéllyel „Halász“-ra változtatta.

— A velegi legények. Furcsa közbiztonsági állapotok uralkodnak Velegen, mint a Moor és Vidéke írja. Nem tudni, a murci hatása, vagy a felgyülemlett és egyre kitörni vágyó virtusa az oka, hogy a legények éjjelenként a csendet zavarják és véres verekedéseket rendeznek. Az egyik utca legénysége ellensége a másiknak és így a hány utca, annyi ellenséges táborra oszlik Veleg ifjusága. Mult vasárnap éjjel is összecsapott ilyen két tábor, miközben Farkas Gergely, kipróbált veredő egy járomszöggel úgy ütötte homlokon ukonatestvérét, Farkas Jánost, hogy az menten vértől borítva összeesett. Ehhez hasonló verekedések napir aden vannak, de azért csak a legritkább esetben kerülnek a virtuskodók a bíróság elé, mert a vesztés föl rendesen maga vesz elégtételt újabb verekedéssel. És mindezt a békés lakosoknak tűrni kell szó nélkül. A súlyosan sérült Farkas bizonyára már lesi az alkalmat, hogy a győzelmes Farkasnak kamatostól adhassa vissza a kölcsönt.

— Vesznek a tyukok. A felsővárosi háztulajdonosok szomorúan tapasztalják egy idő óta, hogy udvarukban a tyukok száma egyre apad. Görényre gyanakodtak, s kétlábu tolvajokat fogtak el oláh cigányok személyében. Most vasárnap délelőtt is egyik ház udvaráról három tyukot elloptak, de a templomkörzben már nem sikerült nekik a lopás. Epen a kukoriczát hinteggették a cigányok egyik ház ajtajában, hogy a lépre csalt tyukok nyakán végrehajtsák a szokásos csavarást, a mit az érdekelt gazda észrevett, s úgy magyarasan elverte őket, a mire természetesen csődület lett. A cigányok az ostornyelének hajlongásá után elvonultak, s talán másutt próbálnak szerencsét nagyobb sikerrel.

— Állatbetegségek a megyében. *Lépfene: székesfejérvári j. N.-Láng 1 u., Sertésvész: adonyi j. K.-Perkáta 1 u., N.-Perkáta 14 u., móri j. Bodajk 15 u., sárbogárdi j. A.-Alap 40 u., A.-Sat.-Iván 3 u., Czece 6 u., Hercegfalva 1 u., Igar 47 u., Sárbogárd 13 u., Sárosp 12 u., székesfejérvári j. Kápolnás-Nyék — Pettend 1 u., N.-Láng 6 u., Pákoz 3 u., Sukor 1 m., váli j. Alcsuth 17 u., Baracska 46 u., Csabdi 1 p. Ettyek 6 u., Martonvásár 1 u.*

Színház.

Mária bátyja.

Valami szomorúság vesz erőt rajtam mindannyiszor, valahányszor egy „uj“ népszínművet látok. Keressem bennük az újat, az új eszmét, az új hangulatot, de hasztalan. Modern népszínműiróink még mindig a régi kitaposott uton haladnak; sablonos, elavult fogásokkal akarnak hatni a merőben megváltozott izlésre s ez rendszerint nem sikerül nekik; legföllebb ha a jelentéktelen részletekben. Pédig a tanulságokból régen megérthették volna, hogy az uttorók alkotásai nem befjezett tökéletessegek ebben a műfajban, csupán utjelzők, melyeknek nyomán tovább haladhatnak.

Szigligeti, Tóth Ede, Csepreghi más korban, más életviszonyok között kezdték kultiválni a magyar népszínművet, bár az idők folyását tekintve, úgy tetszik, mintha ez csak

tegnap történt volna. Az ő alakjaik szokatlank voltak az akkori közönség előtt, legalább a színpadon, midőn felismerték és megismertetni akarták az egyszerű emberek lelkében, gondolkodásában rejlő erediségeket. Akkor ünnepi ruhában kellett bemutatni a népet, hogy a fényes publikum megbarátkozzék vele s szép magyar nótákat dalolattai a borzuszajú ingujjas parasztleánygyel; még a poétikus mono-ujjas parasztleánygyel; még a poétikus mono-ujjas parasztleánygyel is helyén valók voltak. De ma már, midőn a mesterkéltűség untat, midőn a való élet képét keressük a színművekben, ma már nem fogadjuk el a mándlis ember hamleti tépelődéseit, sem a minden szíre-szóra megjel- lenő kar nótázását.

Az új népszínmű még nem született meg, ezzel a fajtával pedig már jóllaktunk. Mély és őszinte hatást nem tehetnek ránk ezek a gyárilag készült, örökké valamely pályadíjért versenyző próbálkozások, mert immár magunk is jobban ismerjük a faluk népet, mint teszsem a Bokor Józsefek, a kik vajmi kevés parasztot láttak életükben.

A „Mária bátyja“ sem jobb, sem rosszabb az utóbbi években gyártott többi rásainál. Csupa becsületes emberek szerepelnek benne a kiket a szerző csak azért vezet által mindenféle torturán, hogy megszolgálják a népszínház ezer forintos pályadíját. Néhány hatalmas drámai jelenet, melyek azonban sokkal hatásosabbak volnának, ha ugyanezeket már annyiszor tel nem dolgozták volna, nehágy megfejtelt régi nótá, kevés őszinteség, de annál több szőszaporítás, aranypaszományos pruszlikban söpörgető nótás parasztleány és némi görögütű: ez a tegnapi udjosság.

Halmos Györgynek, a fiatal falusi bírónak két huga van. Az idősebbik, Mária, megbotlott egyszer a szerelemben s a bátyja, hogy a tisztességnek hija ne essék, egyik rokonánál helyezte el a szerencsétlen leányt, a gyermekét pedig kiadta dajkaságba. A fiatalabbik, Erzsi, együtt van a csalájjal, mely a bírő feleségén kívül az apósóból áll. Erzsinek kérője akad egy gyáva, de becsületes ifjú legény, Eröss Pista személyében, kitől a leány sem idegenkedik. Epen háztűznézőbe várják Erösséket, midőn megérkezik Mária, a bírő nem kis ijedségére. Bátyja elakarja távolítani a leány már-már visszaindulni készül, mikor a házbeliek észreveszik s így mégis csak ott marad. Ez magában nem volna baj, de mikor a vendégek már együtt vannak, a bírő régi ellensége, a rabviselt Körös Ferkó, ki sikertelenül pályázott Erzsikére, bosszúból bevezeti Mária gyermekének dajkáját az aprósággal együtt, abban a hiszemben, hogy az a bírőé, mert az fizeti a tartást. Altalános elképedés, Mária föl-sínik, a kérők visszavonulnak s ekkor, hogy hugát megmentse, Halmos György magáénak vállalja a gyermeket. Ezzel végződik az első felvonás.

Később a kissé pletykás, de különben jószívű bíróné kihallgat egy beszélgetést, melyből meggyőződik férje ártatlanságáról s most azon igyekszik, hogy elsimítsa a dolgot. Közben Mária öngyilkosságot akar elkövetni, de ebben a szándékában bátyja megakadályozza s megfogadtatja vele, hogy többé nem gondol ilyemire. Most következik még egy szép jelenet. Körös a bírő szüljejébe lopódzik, ott találja Erzsikét egyedül. Könyörög neki, hogy szeresse, legyen az övé, szomorú életének vigasza, gyűlölségének kiengesztelője. A leány nem hajt a szóra, mire a legény végső elkeseredésében ráúti a pisztolyát. Ebben a pillanatban odaugrik Mária s a golyó az ő keblébe fűrődik. Azt hiszi, meghal s gyermekeit óhajtja látni, mire az összesereglett nép megtudja a valóságot.

Itt vége volna a darabnak, ha Erzsikét férjhez nem kellene adni. Erre való a harmadik felvonás. No meg a népszínmű másképp, mint lakodalommal, nem végződik, itt pedig temetés lenne, hát Mária hamarosan felépül, hogy ösztetört szívvelé egy jámbor legénykét boldogítson. A bíróné ravaszsága Erösséket is megpuhítja s így Erzsike a Pista felesége lesz. Ez volna a darab meséje, mely, mint látnivaló, változatosságban, izgalmasan, nem szé- gény, s a fentemlített gyengeséget leszámítva,

jó előadásban eléggé élvezhető, de olyanban nem, mint vasárnapi volt. A czimszerepben a társulat drámai hősét, *Kalmár Gyulát* láttuk, kiről ezáltal nem sok hízelgőt mondhatunk. Ugy hangjából, mint játékból meglehetősen hiányzott az erő, a közvetlenség. *Gasdy Aranka* szomorú Máriája arcajától jeligenség volt s hogy ezuttal kevesebb arcajátékokat használt, azt csak előnyre írhatjuk. Égyaránt őszinte volt kétségbeesésében és megvisszalátásában. *Báros Aranka* (Erzsi) ügyesen játszott és a mennyira hangjának hajlékonyságtól tellett, csinosan énekel. Jobb népszínmű énekesnőkhöz vagyunk ugyan szokva, de vele is megbarátkozni valahogy, ha dalaiban kissé több gondot fordítana a helyes, magyaros szövegkij- téésre. Kitünő volt *Szentmiklósi* (Miska), ki tö- rülmetszett erediséggel adta a bizalmasodó szolgálaleányt. Jók voltak *Kovács* (Eröss), *Krémer* (Körös), *Déri* (Pista) és *Borsitaky* (Erössné). Dérinek különösen ajánljuk, hogy a szegedvi- déki tájszólást ne keverje össze olyan pongylán a rendes beszéddel. Vagy így, vagy úgy, de mindenesetre legjobb, ha a többihez alka- mazkodik. A bíróné szerepében egy szerencsétlen próbálkozást láttunk *Szalkainétől*. Játékaról, énekéről inkább semmit, mint azt a mi meg- illetné. Reméljük, hogy a direktort nem té- vesztette meg az a csöndes derültséget kellett virágesokor, sem a „legmagasabb“ közönség tapsa és nem szándékozik kedves nejét házi teendőtől elvonni. Ha neki tetszik a hangja, ám gyönyörködjen benne odahaza.

Szombaton a „Bibliai asszony“ mulattatta másodsor a mérsékelt számú publikumot.

Hétfőn „Asszonyok a kaszárnyában,“ zóna- előadásban. A szereplők elég csinosan játszottak s *Holcay* Ilona egy diszes virágkosarat kapott tisztelőitől.

F—y.

Felelős szerkesztő: Chay Antal.

NYILT-TÉR.*

KÉRDEZZÜK MEG A HÁZIORVOST!
Krondorfi
alkálikus természetes savanyuviz
NYÁLKAOLDÓ HATÁSÁNÁL FOGVA A TUDÓ, GYOMOR ÉS HUGYHÓLYAG
+ + + BANTALMAKNÁL + + +
47. 0—31 LEGJOBAN AJÁNLVA!
MINDENÜTT KAPHATÓ!

* E rovatban közlöttéért felelősséget nem vállal a szerkesztőség.

Hirdetéseket
a „FEJÉRMEGYEI NAPLO“ részére
jutányos árért vesz fel a kiadóhivatal
(Számmer Imre könyvnyomda.)